

VOORAF

DICK DE JONG

Het is een hele mooie zomerse dag, nog voor de zomer die 'pas' op 21 juni begint, als ik een begin maak met deze nieuwe 'Boer & Hoeve'. Een paar dagen terug is de wereld van de veeboeren voor de zoveelste keer opgeschrikt door noodlottige plannen om het stikstofgehalte drastisch terug te dringen. Waar het uiteindelijk toe leidt weten we niet.

Onlangs kreeg ik een brochure in handen van een streekinstelling van halverwege de jaren vijftig van de vorige eeuw, waar stikstof ook al als een probleem werd geschetst. Er is dus niets nieuws onder de zon...

Maar wat er ook gebeurt, de taak en opdracht die wij als Boerderij & Erf AKV ons zelf hebben opgelegd wordt er niet minder op. Als we niet oppassen wordt onze streek echt een soort openluchtmuseum, met hier en daar nog een oude boerderij. Dat moet en dat mag niet. Het is niet duurzaam, niet netjes ten opzichte van onze voorgelachten die de boerderijen met trots bewoonden en jammer voor de generaties na ons, die al dat moois moeten missen.

Probeer eens uw gedachten te laten gaan over hoe ons landschap er uit gaat zien als de boerderijen worden opgeslokt door natuur of door woningbouw. Dat zijn de twee alternatieven die momenteel ter sprake komen. Ik denk dat we het een beetje saai zullen gaan vinden. Laten we er met elkaar voor gaan zorgen dat het zover niet komt. Gewoon een kwestie van naar elkaar toe komen, naar elkaar toegroeien. Er samen uit proberen te komen op een acceptabel gemiddelde. Wat water bij de wijn doen. Van water wordt die wijn niet beter, wel gemakkelijker te drinken... voor een gemiddeld publiek dan!.

COLUMN

JOB DE JONG

FLUITEND AAN DE GANG

Mijn eerste column voor Boerderij & Erf, mijn eerste column ooit. Mijn naam is Job de Jong en onlangs heb ik samen met mijn vrouw een 17^e eeuwse boerderij gekocht in mijn geboortedorp Hei- en Boeicop. Als jongetje fietste ik dagelijks langs deze hoeve, maar nooit gedacht dat ik haar ooit zelf mocht bewonen. Deze kans werd ons geboden door de vorige bewoners, wier familie hier al meer dan een eeuw woonde en werkte. Ze wilde niet teveel poespas met de verkoop, liefst iemand die ze kende. Typisch voor de streek waar we vandaan komen, maar minder

typisch op de huidige woningmarkt. Daarom wil ik als eerste de vorige eigenaren nogmaals uit de grond van ons hart bedanken dat we deze prachtige kans hebben gekregen! Het interieur is wat gedateerd en zelfs het laagste energielabel is niet haalbaar. Maar als je dan gebukt de overwelfde kelder in manoeuvreert, of de oude trap naar de hooizolder opklimt, is dat allemaal van ondergeschikt belang. De boerderij is altijd goed bijgehouden, dat is iets waar wij mee doorgaan. Uiteindelijk zullen we ook moeten gaan verduurzamen, we hebben enkel een gaskachel. De komende tijd hebben we de handen vol aan het 'normale' onderhoud, zoals schilderwerk, houtwormbestrijding en tuinwerkzaamheden. Dat wat hier altijd gedaan is, en wat me op het hart gedrukt werd door meerdere mensen. "Als je zo'n oud huis koopt, heb je altijd werk!" Maar ik denk, dat zolang je dat werk fluitend doet, je het nooit met tegenzin zult doen. We zijn maar een klein onderdeel in de bewonersgeschiedenis van deze boerderij. Dat beseffen we ons maar al te goed. Voor ons zijn velen geweest, die er trouwden en rouwden. Goede tijden gekend hebben, en minstens zoveel slechte. Mislukte oogsten, veeziekten, overstromingen, oorlogen en wat al niet meer. Ondanks alles staat deze boerderij er nog steeds. En na ons zullen er hopelijk nog vele bewoners volgen.

Job de Jong is in het dagelijkse leven werkzaam bij Vereniging Hendrick de Keyser.

MAAK JE EIGEN LANDSCHAPSTEGELTJE

LANDSCHAPJES

Landschapjes worden ze door de kenners genoemd. Antieke (of minder antieke) tegeltjes waarop een landschapje staat afgebeeld. Ze komen voor in het tegelwerk van veel boerderijen. Ooit bedoeld om de verhalen te ondersteunen, die de ouders de kinderen vertelden in een tijd dat er nog niet over prentenboeken werd beschikt. Lange tijd was het enige geschrift in de boerderij de bijbel. Ander drukwerk kende men niet.

Antieke tegeltjes zijn er in allerlei soorten en met tal van afbeeldingen. In elk geval zijn ze ongeveer 13 x 13 cm groot. Wat erop afgebeeld staat kan van zeer uiteenlopende aard zijn. Zo zijn er tegels met dieren, kinderspelen, huisjes, werkzaamheden en ook met landschapjes. Hieronder staan drie voorbeelden.

PROJECT OVER LANDSCHAP

Bij de Natuur- en Landschapsvereniging Den Hâneker wordt gewerkt aan een project 'Denkend aan Holland'. Hierin wordt aandacht gevraagd voor ons mooie landschap. Daarbij wordt waar mogelijk samengewerkt met andere instellingen. Vandaar dat hier de wedstrijd 'Maak je eigen landschapstegeltje' wordt aangekondigd. Iedereen kan meedoen aan deze wedstrijd. Teken op een vel papier een vierkant van 13 x 13 cm. Teken in de vier hoeken een hoekmotief, zodat het op een echte antieke tegel begint te lijken. Welke hoekmotief je hierbij kiest bepaal je zelf. Dat mag ook iets zijn dat je zelf hebt bedacht.

Teken vervolgens een 'landschapje' in het midden. Welke kleur je hiervoor gebruikt maakt niet uit. Dan stuur je dit op naar Museum De Koperen Knop, nadat je duidelijk je naam en adresgegevens (inclusief je emailadres) hebt vermeld: Museum De Koperen Knop, Binnendams 6, 3373 AD Hardinxveld-Giessendam. Mailen mag natuurlijk ook: koperenknop@koperenknop.nl.

FOTOWEDSTRIJD

Ook is er nog de fotowedstrijd van het project Denkend aan Holland. Deze sluit op 1 september 2022. Dus als u nog wilt meedoen: u heeft nog twee maanden de tijd.

Het valt overigens op hoeveel ingezonden foto's een link hebben met de boerencultuur van onze streek.

DENKEND AAN HOLLAND

FOTOWEDSTRIJD

WATER - WIND - WOLKEN

ALBLASSERWAARD-VIJFHEERENLANDEN
MISSCHIEN WEL DE MOOIESTE STREEK VAN NEDERLAND
1 september 2021 tot 1 september 2022

MUSEUM DE KOPEREN KNOP
het cultureel en historisch
centrum in de alblasserwaard

IEDEREEN KAN MEE DOEN

Het project **Denkend aan Holland** gaat over het landschap van de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden. Daar moeten we zuinig op zijn. Nog meer gaan waarderen. Daarom moeten we het landschap zien, proeven, voelen en beleven. Dat gaan we zien met de vele foto's van deze fotowedstrijd.

ZO DOET U MEE:

- o Maak tussen 1 september 2021 en 1 september 2022 een of meer foto's van het landschap van de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden, iets eruit of een onderdeel ervan. Dat mag van alles zijn. Laat uw creativiteit zoveel mogelijk de vrije loop...
- o De foto moet van goede kwaliteit zijn; minstens 300 dpi; het liefst liggend formaat.
- o Stuur de foto als bijlage bij een email naar Museum De Koperen Knop (zie onder). Als u niet over digitale mogelijkheden beschikt mag u ook een afdruk opsturen.
- o Alle tijdige inzendingen zullen zoveel mogelijk worden gebruikt in exposities in de herfst van 2022 in Museum De Koperen Knop, Museum Het Voorhuis of het Werelderfgoed Kinderdijk. Daarnaast worden ze voor publiciteit rond het gehele project gebruikt.
- o Een deskundige jury en een publieksjury zullen alle inzendingen beoordelen en vijf geldprijzen toekennen van elk € 100.
- o Alle ingestuurde foto's worden gezamenlijk eigendom van Museum De Koperen Knop en Den Hâneker.

Deze fotowedstrijd is onderdeel van het project Denkend aan Holland en wordt gesteund door Groen Verbindt (Gebiedsdeal A-V) en de Gemeente Molenlanden.

REACTIES

publiciteit@koperenknop.nl
Dick de Jong (projectleider): 06-22845889
Binnendams 6 – 3373 AD Hardinxveld-Giessendam

BESTUURSLID (V) GEZOCHT

Het stichtingsbestuur van Boerderij & Erf AKV zoekt versterking. Het zou mooi zijn als iemand zich zou aanmelden. Het bestuur vergadert gemiddeld eenmaal per maand en bespreekt dan wat er op dat moment van belang is. Dat kan sterk variëren. Er passeren altijd vaste onderwerpen, maar soms ook wordt er een advies gevraagd waarover moet worden nagedacht.

Gelet op de samenstelling van het bestuur, gaat de voorkeur uit naar een vrouwelijk bestuurslid. Bel voor meer informatie met voorzitter Arie Bassa: 06-18551895.

HET HEK

In de vorige editie kon u lezen over de heg. Dit keer een artikeltje over het hek. Daarover verscheen, in 2020, een boek: HEK – de ethiek van de grens tussen boerenland en natuurgebied.

BOEK

Een recensie: Het stormt in het Nederlandse landschap. De maatschappij is verzeild geraakt in een verhitte discussie over de manier waarop we ons landschap moeten gebruiken. De actuele discussie over de wijze waarop wij in Nederland ons voedsel produceren, wordt gevoed door de stikstofdiscussie en bijvoorbeeld de komst van de wolf. Het produceren van voedsel is een gerechtvaardigd doel, maar waar ligt dan de grens? De verschillende posities in het debat over natuur versus veehouderij worden ondersteund vanuit verschillende morele opvattingen en ethische theorieën. Wat is belangrijker? Het actief waarborgen van het welzijn van onze fauna of moeten we de natuur zoveel mogelijk met rust laten? De Nederlandse boeren mengen zich fel in het debat, met een eigen pakket aan ethische overwegingen die deels overlappen met, maar deels ook tegengesteld zijn aan die van de natuurbeschermers. De auteur van het boek, Martin Drenthen, ontrafelt van beide partijen de argumenten en plaatst deze in een ethisch kader, zodat de discussie met alle voors en tegens in ieder geval helder gevoerd kan worden.

Foto van een gehavend hekwerk van Nathalie de Winter 2018.

Op deze foto is goed de teloorgang van de boerenhekken waar te nemen. Links de oude restanten van een houten hek, nog in redelijke staat. Rechts begint het al aardig te minderen. Een metalen hek heeft het oude houten exemplaar in het midden vervangen.

UIT INTERVIEWS NAAR AANLEIDING VAN HET BOEK

- EenVandaag televisie: Nederland staat voor een keuze.
- De Volkskrant: Juist het oncontroleerbare maakt de natuur zo waardevol.
- De Morgen: Populisten zullen de wolf inlijven.
- Focus Radio / Kennis van nu: De wolf is terug in Nederland, wat nu?
- NRC: Zo leuk is de natuur niet, maar we moeten er iets mee.
- Vroege Vogels Radio: Een hek als communicatiemiddel.
- L1 Radio Natuur en zo: Een winterwandeling met Martin Drenthen.
- Voxweb: Ook zonder de wolf leven we tussen de wilde dieren.
- Sophie: We moeten met de natuur leren samenleven.

HET WOORD HEK

Van Dale geeft de volgende betekenis: afscheiding of omheining van verticale op gelijke afstanden geplaatste, overdwars verbonden palen, staven of spijlen. Het etymologisch woordenboek noemt: afscheiding van lat- en of traliewerk. De oude schrijfwijze is hecke en ook wel haec. Het woord hek heeft dezelfde stam als de woorden haag en heg. Dat laatste wordt echter alleen gebruikt als het gaat om een natuurlijke afscheiding, die bestaat uit struiken.

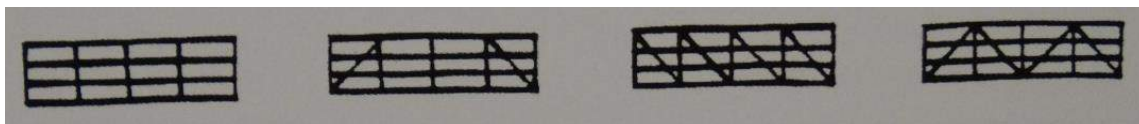

Foto:
Leo
van
Andel
2018

DAGGELDER

Een daggelder, of in netjes Nederlands dagloner, is iemand die per dag wordt ingehuurd. Van oorsprong is de benaming van toepassing op landarbeiders, die geen vaste baas hadden, dus niet bij steeds dezelfde boer werkten. En een landarbeider is iemand die zijn fysieke kracht in dienst stelt van een boer bij het werken op diens grond. Andere benamingen zijn: agrarisch medewerker, daggelder, dagloner, keuter, knecht, huurman. Namen die nogal eens door elkaar en ook vaak verkeerd worden gebruikt.

Vanaf het ontstaan van de eerste boeren ten tijde van de neolitische revolutie (overgang van jager-verzamelaars naar boeren) waren er landarbeiders in de vorm van familieleden en knechten die de boer bijstonden in zijn lichamelijke arbeid.

De Dagloner.
schilderij van
Bernard Koldewij
± 1890.
Dordrechts Museum

Het verschil tussen een knecht en een landarbeider is dat de eerste intern bij de boer woont en ongehuwd is. De landarbeider woont met zijn gezin in een huisje nabij of in elk geval niet te ver van de boerderij. De landarbeid was seizoensgebonden en de lonen lagen traditioneel laag. Het landarbeidersgezin had echter de beschikking over een grote moestuin en was tot op bepaalde hoogte zelfvoorzienend. De knecht was inwonend en dat betekende dat hij alle maaltijden met het boerengezin mee at. Feitelijk was hij een medegezinslid. Maar dat was niet altijd en overal zo. Op sommige boerderijen hadden de knechten een eigen verblijfsplek.

Na de Tweede Wereldoorlog verdween het beroep van landarbeider, evenals dat van (boeren)knecht. De reden hiervan was de zich snel ontwikkelende landbouwmechanisatie en tegelijkertijd in het beschikbaar komen van beter betaalde banen in de opkomende industrie. Hierdoor

trokken velen van hen naar de dorpen en steden. De rol van het paard werd door de tractor overgenomen en de diensten van de landarbeider vervangen door die van het loonbedrijf. Landarbeiders waren vooral werkzaam in de akkerbouw. Knechten dienden daar voor de verzorging van de werkpaarden. De veeboeren hadden voornamelijk knechten in dienst, evenals melkers. Hun verdiensten waren veelal niet hoog. De gewone daggelder verdiende 's winters acht en 's zomers twaalf stuivers. Elders lezen we over een loon van 'slechts' vier gulden per dag; dat was in 1938.

RUIMEN

Soms kom je tijdens je werk wel eens wat tegen, dat je aandacht meer vraagt dan misschien nodig lijkt. Een voorbeeld daarvan is het bij opruimwerkzaamheden terugvinden van een klein boekje met prachtige verhalen over het plattelandsleven van Noord-Holland. Verhalen die overal inzetbaar zijn. Leest u even mee met dit verhaal, getiteld **MONUMENTAAL KARAKTER**.

Toen de schuur gesloopt was vond niemand het erg. Toen het nieuwe huis er stond vond iedereen die schuur opeens zo mooi. Hij staat gelukkig nog op oude foto's. Het huis hoort hier niet, zeggen de mensen van het dorp, het ziet eruit als een huis van ergens anders, van nergens in het bijzonder maar niet van hier. En het gemeentebestuur vindt dat achteraf ook. Eerst was het goedgevonden, ze mochten bouwen. Omdat het op de tekening een gewoon huis was om te zien. Maar op de tekening zag je het dorp er niet omheen.

Ze komen hier zelden, die van de gemeente. Omdat het dorp te ver af ligt van het gemeentehuis. Maar toen ze een keer kwamen zagen ze het huis en schrokken ze. Lelijk kan je het niet noemen, maar op deze plek is het een aanfluiting.

Ze hebben vergaderd en gezegd dat voortaan alleen nog iets gebouwd mag worden dat past bij het monumentale karakter van dit dorp.

Het dorp is oud, maar niemand maakte notities in het verleden dus er staat niks op papier, ook niet over het monumentale karakter. De boeren die hier kwa-

men bouwden een huis. Ze hoefden niemand iets te vragen. Zo is het hele dorp gebouwd. Ze deden maar wat, de tien, twintig, vijftig bewoners, de afgelopen eeuwen. Nu is er al eentje – geen boer maar een kantoorheer die in het café vertelt hoeveel zijn keukeninterieur hem kost – een huis aan het bouwen dat zo in het openluchtmuseum kan als het af is. En op een plek, hier achter mijn erf wordt ook een mooi oud nieuw huis gebouwd. Dat heeft er nooit eerder bestaan maar heeft meteen zo een sterk monumentaal karakter dat ik kaartjes ga verkopen aan vreemden die langs mijn huis, over mijn erf naar het splinternieuwe monumentje komen kijken.

Het is niet dat ik bezwaar heb tegen een wat ingetogen manier van bouwen, het is iets anders dat me dwarszit. Waarom bouwden boeren duizend jaren achter mekaar precies waar ze zin in hadden en werd het altijd mooi, en konden ze als ze maar tijd van leven hadden, de ruïnes subiet voor goed geld aan het Zuiderzeemuseum verkopen? Waarom was alles ontroerend prachtig, en waarom gaat dat nu niet meer vanzelf?

Uit: Een bunder land is twee pramen prut – leven op het platteland (Wouter Klootwijk).

Drie koeschetsen.

GEDICHT

Ik stapte uit bij halte Definitief Vervallen
en ik zag de landerijen,
de boezem van de Oude Zederik,
overwoekerd door struikgewas
dat ouder leek dan wij.
Een speeltoestel van autobanden,
lang verlaten, snoeppapiertjes
van inmiddels onbekende merken.

En de grijze dag, de knotwilgen
en hun onbedwingbare eigenschappen,
en dat ik hier, jij daar,
maar dat verandert allemaal weer.

Ik stapte uit, en weer in,
de namen van de dingen
klonken luid in de zeer vermoeide middag.

Mark Boog (1970)

Uit: Het einde van de poëzie en andere gedichten (2022)

WANDELBOEKJE

Onlangs verscheen een aardig boekje met 32 korte wandelingen door het boerenlandschap in de streek. Met een routekaartje, informatieve beschrijving en wetenswaardigheden. Ook 121 foto's en 25 andere interessante zaken, zoals gedichten, schetsen en recepten. 120 pagina's in handzaam formaat van 13 x 19 cm. Stevige buigzame kaft. € 9,50. Te koop bij de boekhandel en bij veel

andere adressen, waaronder Museum De Koperen Knop. Auteur is beeldend kunstenaar Liesbeth Leenman. Het is een uitgave in het kader van Denkend aan Holland. De productiebegeleiding is in handen van Dick de Jong (Bureau Tekstwerk) en de uitgever is Natuur- en Landschapsvereniging Den Hâneker.

ISBN: 9-789-08-08-03-893.

INSECTEN

HET GAAT NIET GOED MET ONZE INSECTEN

De uitkomsten van onderzoek schetsen een somber beeld over onze insecten in de natuur. Hun aantallen dalen fors. En dat is erg. Het is een grote aanslag op de kringloop van het leven. Insecten zorgen voor een gezonde bodem zodat planten kunnen groeien, bestuiven bloemen, bomen en gewassen en zijn onmisbaar als voedsel voor vogels en andere dieren.

TWEE DERDE VERDWENEN

Eerder bleek al uit Duitse, Franse en Engelse onderzoeken dat het slecht gaat met de insecten. Om ook een beeld te krijgen van de situatie in Nederland, heeft Natuurmonumenten wetenschappers van EIS (het Kenniscentrum Insecten) en de Radboud Universiteit insectentrends laten onderzoeken.

Twee langlopende studies van in totaal acht insectengroepen in natuurgebieden bij Wijster (Drenthe) en in natuurgebied Kaaistoep (Noord-Brabant) zijn uitvoerig geanalyseerd. De wetenschappers concluderen dat in 27 jaar tijd twee derde van onderzochte groepen verdwenen is. Enig lichtpuntje zijn de wantsen die stabiel zijn gebleven.

Afname van insecten omgerekend naar 27 jaar

- Haften 98%
- Kokerjuffers 93%
- Kevers 76%
- Loopkevers De Kaaistoep 92%
- Lieveheersbeestjes 57%
- Gaasvliegen 72%
- Macro-nachtvlinders 66%
- Wantsen 0%
- Loopkevers in Drenthe 1985-2017 69%
- Loopkevers in Drenthe 1995-2017 79%

INTERNATIONALE TREND

Het aantal onderzoeken over de neergang van insecten stapelen zich op. Uit Duits onderzoek blijkt dat zo'n driekwart van de insecten in de afgelopen 27 jaar is verdwenen. In Frankrijk zijn vogelsoorten die insecten eten sinds 2000 met 33 procent afgenomen.

ADVERTENTIES

Lakerveld
ingenieurs- & architectuurbureau

herbestemming, restauratie, renovatie & nieuwbouw

NOORDWEG 41 • 4227 PL, NOORDWEG • 7101 BZ BOMMELING • HILFENHOF 1 • 7101 BZ BOMMELING
B.V. • KRAAIENWEG 200711 • HILFENHOF 10 • 7101 BZ BOMMELING • B.V. • KRAAIENWEG 200711 • HILFENHOF 10 • 7101 BZ BOMMELING

WWW.LAKERVELD-NOORDELOOS.NL

Herbestemming Maria Johanna Hoeve Noordeloos

KOOL & VAN DEN TOREN

• deskundig
• vertrouwd
• persoonlijk

Dé makelaardij van de Alblasserwaard

Dorpsstraat 63a 2969 AD Oud-Alblas +0184 691566 • info@koolvandentoren.nl

WWW.KOOLVANDENTOREN.NL

UITGAVEN VAN B&E AKV

Boer en Boerderij
€ 35,00

Hoeve, hofstee,
herbestemming € 14,95

Het behouden waard
€ 14,95

De Stee van Saan van
Pieter € 14,95

COLOFON

UITGEVER:

BOERDERIJ & ERF

alblasserwaard - krimpenerwaard - vijfheerenlanden

secretariaat: Sluis 57
2964 AT Groot-Ammers
06-53759618
secretariaat@boerderijnerf.nl
www.boerderijnerf.nl

REDACTIE & SAMENSTELLING:

LA CARRIOLA

tekst & advies

Dick de Jong | Buitendams 51
3371 BA Hardinxveld-Giessendam
06-22845889 | djtekst@planet.nl

QUOTE:

De een mag een koe stelen en de ander mag nog niet over het hek kijken.